

Katsaus: Näkökulmia nuorten hyvinvointiin ja hyvinvoinnin alueellisuuteen

Pirjo Turtiainen

Johdanto

Nuorten hyvinvointia ja erityisesti syrjäytymistä koskevat kysymykset ovat olleet vahvasti esillä poliittisessa, hallinnollisessa ja tutkimuksellisessa keskustelussa koko 2000-luvun alun. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä ja syrjäytymisen ehkäisyä koskevat tavoitteet ovat näkyneet hallitusohjelmissa sekä kuntien strategioissa ja hyvinvointisuunnitelmissa (esim. Maailman toimivin kaupunki 2018; VN 2019; Hyvinvointia ja terveyttä kaikille 2019). Erityistä huolta on kannettu siitä, miten hyvinvointierojen kasvu ja alueellinen eriytyminen vaikuttavat lasten ja nuorten hyvinvointiin. Suomea halkovien hyvinvointierojen lisäksi tutkimuksissa on kiinnitetty huomiota hyvinvoinnin eriytymiseen kunnissa ja kaupungeissa. Nuorten hyvinvoinnin on havaittu eriytyneen maakunnittain ja myös kuntien sisällä (esim. Ristikari ym. 2016; Mukana-ohjelman projekti-suunnitelma 2019).

Hyvinvointia ja alueellista eriytymistä on tarkasteltu tyypillisesti tilasto- ja rekisteriaineistojen kautta. Kuvaa hyvinvoinnista on täydennetty myös kyselyaineistojen avulla. Usein tutkimuksen kohteena ovat olleet hyvinvoinnin vajeet. Siitä, miten alueellinen eriytyminen näytetään ihmisten arjessa ja miten se vaikuttaa hyvinvointiin, tiedetään vähemmän. Hyvinvointia mittaavien indikaattoreiden rinnalle on kaivattu tietoa hyvinvointiin liitetystä merkityksistä ja kokemuksista.

Katsauksellani osallistun keskusteluun nuorten hyvinvoinnista ja alueellisesta eriytymisestä. Kysyn, miten kuvaa nuorten hyvinvoinnis-

ta voisi täydentää nuorten omilla käsityksillä. Katsaus pohjautuu nuorten hyvinvointia alueellisen erilaistumisen näkökulmasta tarkastelemaan väitöskirjatutkimukseeni (Turtiainen 2020). Tutkimukseni koostui neljästä osajulkaisusta ja yhteenvedosta, jossa kävin vuoropuhelua 2000-luvun alun ja 2010-luvun tutkimuksen kanssa.

Väitöstutkimuksessani lähestyin hyvinvointia nuorten käsitysten kautta. Kysyin, miten yhdeksäsluokkalaiset nuoret kolmella sosioekonomisesti erityyppisellä asuinalueella vuosituhannen vaihteen Helsingissä ymmärtävät hyvinvoinnin ja minkä merkityksen asuinympäristö saa osana hyvinvointia. Kysyin myös, miten alueellinen erilaistuminen ja eriytyminen näyttäytyvät nuorten käsityksissä. Lähestyin hyvinvointia ainekirjoitus-, haastattelu- ja kyselyaineiston kautta. Tutkimukseni aineisto koostui 118 ainekirjoituksesta ja yhteensä 42 haastattelusta. Lisäksi hyödynsin kouluterveyskyselyn yhteydessä vuosina 1998 ja 2004 toteutettujen Helsinki-Glasgow -kyselyjen antamaa tietoa nuorten hyvinvoinnista, mikä mahdollisti myös alueellisen, ajallisen ja sukupuolen mukaisen vertailun. Pääpaino tutkimuksessani oli kuitenkin nuorten käsitysten laadullisessa tarkastelussa, ja katsauksessani tuon esiin erityisesti tätä puolta.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin eriytymiseen liittyvät kysymykset ovat 2020-luvun alussa entistä ajankohtaisempia uusien eriarvoisuutta tuottavien haasteiden edessä. Eriarvoisuuden torjuntaan tulee esimerkiksi lapsistrategian koronatyöryhmän mukaan kiinnittää jatkossa erityistä huomiota (VN 2021). Myös alueelliseen

eriytymiseen liittyvät kysymykset ovat edelleen ajankohtaisia. Kuntien sisäinen eriytyminen on voimistunut, ja segregatiota pyritään ehkäisemään muun muassa hallitusohjelmaan kirjatun Lähiöohjelman (2020–2022) avulla.

Nuorten hyvinvoinnin monet ulottuvuudet

Nuorten hyvinvointia tutkittaessa ja tarkasteltaessa on nähtävissä samat piirteet, jotka liittyvät yleisemminkin hyvinvointitutkimukseen, kuten hyvinvoinnin käsitteen laaja-alaisuus ja moniulotteisuus, sekä tarve mitata hyvinvointia ja tiivistää tietoa indikaattoreiden avulla (esim. Saari 2011). Materiaalisen hyvinvoinnin mittareiden rinnalle on kaivattu yhä moniulotteisempia, myös elämänlaadusta ja koetusta hyvinvoinnista kertovia mittareita (esim. Vaarama ym. 2010). Hyvinvointitilastot sekä tilasto- ja rekisteritietoihin ja kyselyihin perustuvat indikaattorit kertovat usein hyvinvoinnin sijaan hyvinvoinnin vajeista ja pahoinvoinnista eikä hyvinvointikäsitystä tai viitekehystä indikaattoreiden taustalla useinkaan avata tai problematisoida. Hyvinvointi määrittyy indikaattoritarkasteluissa esimerkiksi työllisyyteen, koulutukseen, terveyteen ja mielenterveyteen liittyvien tekijöiden ja vajeiden kautta (esim. Nuorten hyvinvointi-indikaattorit). Usein tarkasteluissa hyödynnetään Kouluterveyskyselyn tuottamaa monipuolista seurantatietoa nuorten koetusta hyvinvoinnista ja terveydestä (esim. Luopa ym. 2014).

Tutkimuksissa nuorten hyvinvointia on tarkasteltu erilaisten teoreettisten lähestymistapojen ja käsitteiden avulla. Suomalaisessa tutkimusperinteessä Erik Allardtin (1976; 1998) elintasosta (having), yhteisyyssuhteista (loving) ja itsensä toteuttamisesta (being) kertovilla hyvinvoinnin ulottuvuuksilla on ollut keskeinen asema. Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksia on sovellettu lukuisissa lasten ja nuorten hyvinvointia tarkastelevissa kyselyaineistoihin ja myös haastatteluaineistoon pohjautuvissa tutkimuksissa (esim. Kestilä ym. 2019; Simonen 2019). Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuudet

ovat vaikuttaneet myös omaan esiyymmärrykseeni hyvinvoinnista ja olen hyödyntänyt niitä jäsentäessäni nuorten hyvinvointikäsitteitä.

Myös Amartya Senin ja Martha Nussbaumin kehittämä toimintamahdollisuuksien teoria on innoittanut hyvinvointitutkijoita, ja se on viitekehystenä esimerkiksi Helsingin kaupungin nuorten hyvinvointikertomuksessa, jossa katse kohdistetaan nuorten tosiasiallisiin mahdollisuuksiin elää hyvää elämää. Nuorten hyvinvointia tarkastellaan kahdeksan elämästä ja terveydestä, itsensä kehittämisestä, tulevaisuuden hallinnasta, turvallisuudesta, tunteista ja vuorovaikutuksesta, aktiivisesta kansalaisuudesta, yhdenvertaisuudesta sekä luonnosta ja kestävästä kehityksestä kertovan osa-alueen kautta. Tilasto-, rekisteri- ja tutkimustietoon pohjautuvien indikaattoreiden rinnalla hyvinvointikertomuksessa hyödynnetään kokemustietoa. (Ks. Nuorten hyvinvointikertomus; Högnabba ym. 2015.)

Omassa tutkimuksessani kiinnostuksen kohteena oli se, miten nuoret ymmärtävät hyvinvoinnin ja mitkä seikat nuorten omien käsitysten perusteella vaikuttavat hyvinvointiin sekä siihen, millaiseksi elämä tulevaisuudessa muodostuu. Hyvinvoinnin vajeiden ja riskitekijöiden sijaan halusin tutkia ”positiivista hyvinvointia” (Poikolainen 2014), mutta kävin tutkimuksessani myös keskustelua nuorten pahoinvointia ja syrjäytymistä tarkastelevan tutkimuksen kanssa.

Lähestyin hyvinvointia monesta eri suunnasta ja usean eri kysymyksen kautta. Tarkastelin rinnakkain nuorten käsityksiä tämän hetken hyvinvoinnista ja tulevaisuuden hyvinvoinnista. Lisäksi kiinnitin huomiota siihen, miten hyvinvointi määrittyy, kun nuoret tarkastelevat sitä oman elämänsä kautta ja kun he puhuvat nuoren hyvinvoinnista yleisemmin. Kiinnitin tutkimuksessani erityistä huomiota siihen, kokevatko nuoret voivansa vaikuttaa elämänsä kulkuun. Jaan toimintamahdollisuuksien teorian näkemyksen tosiasiallisten mahdollisuuksien ja kyvykkyyksien merkityksestä hyvinvoinnille (esim. Nuorten hyvinvointikertomus; Högnabba ym. 2015). Omassa tutkimuksessani peilaan kuitenkin nuorten käsityksiä omista mahdolli-

suuksistaan toimijuudesta ja sen reunaehdoista käytyyn keskusteluun (esim. Gordon 2005; Aaltonen 2012).

Nuorten hyvinvointikäsitteet kertoivat perhe- ja kaverisuhteiden sekä koulunkäynnin ja erityisesti koulumenestyksen tärkeydestä nuorelle. Nuorten käsityksissä korostuivat hyvien ja luottamuksellisten perhesuhteiden tärkeys. Kaverisuhteiden osalta vaikutti tärkeältä se, että nuorella ylipäättänsä on kavereita, ettei hän jää yksin. Koulumenestys kytkeytyi nuorten käsityksissä hyvinvointiin ja se näyttäytyi myös tulevaisuuden hyvinvoinnin edellytyksenä. Perheen, kaverisuhteiden ja koulumenestyksen lisäksi nuoret viittasivat harrastusten kautta saatuihin hyvinvointia vahvistaviin kokemuksiin. Syrjäytyminen taas näyttäytyi ensisijaisesti syrjäytymisenä kaverisuhteista, mutta myös koulunkäynnistä syrjäytymiseen viitattiin.

Nuoret punnitsivat hyvinvointiaan perhesuhteiden, kaverisuhteiden ja koulunkäynnin osalta. Läheiset perhesuhteet osoittautuivat erityisen tärkeiksi esimerkiksi silloin, kun nuorella oli ongelmia kaverisuhteissa. Nuorten kertoman perusteella tulkitsin, että toimivat perhesuhteet eivät kuitenkaan voi korvata puuttuvia kaverisuhteita eivätkä harrastusten parista löytyvät kaverit korvaa kavereita koulussa. Hyvinvoinnin ulottuvuudet ja osatekijät eivät ole korvattavissa toisillaan (ks. Bardy 2009). Nuoret tunnistivat perheen merkityksen ja myös perhetaustaan liittyvät hyvinvoinnin uhat ja syrjäytymisen riskitekijät. Riskitekijät tulivat esiin erityisesti silloin, kun nuoret tarkastelivat hyvinvointia yleisemmin, eivät oman elämänsä kautta.

Hyvinvoinnin eri ulottuvuudet ja osatekijät saivat erilaisia painotuksia ja merkityksiä nuorten kuvauksissa eri elämäntilanteissa. Hyvinvointi ja myös syrjäytyminen kytkeytyivät nuorten käsityksissä sekä materiaaliin että ei-materiaaliin tekijöihin. Nuoruudessa painottuivat ei-materiaaliset seikat ja aikuisuudessa taas enemmän materiaaliset tekijät. Hyvinvointia rakennettiin suhteessa jo elettyyn elämään ja menneisiin valintoihin sekä suhteessa tulevaisuuden mahdollisuuksiin ja toiveisiin. Nuoret viittasivat rakenteellisiin reunaehtoihin,

mutta omalla kohdallaan he olivat taipuvaisia näkemään mahdollisuuksia. Tulkitsen itsestä kiinni -puheen kertovan nuoren hyvinvoinnista ja toimijuuden tunnosta (vrt. esim. Furlong & Cartmel 1997). Toimijuuden tunto-käsitteen olen omaksunut Tuula Gordonilta (2005, 119). Käsitteet omista mahdollisuuksista, vaikkakin rakenteellisten, kulttuuristen ja sosiaalisten reunaehtojen kehystämisenä, kytkeytyvät tulkintani mukaan myös tulevaan hyvinvointiin.

Kaiken kaikkiaan hyvinvointi näyttäytyi nuorten ihmissuhteiden ja koulumenestyksen tärkeyttä painottavien käsitysten kautta tarkasteltuna vähemmän materiaalisena kuin perinteisissä hyvinvointi- ja elinolotilastoissa. Myös terveyteen ja terveystottumuksiin liittyvät kysymykset jäivät nuorten hyvinvointikäsitteissä vähemmälle huomiolle kuin esimerkiksi Kouluterveyskyselyssä (esim. Luopa ym. 2014; Määttä 2019).

Perhe- ja kaverisuhteet sekä koulunkäynti ja erityisesti koulumenestys muodostavat nuoren hyvinvoinnin perustan, mutta hyvinvointi saa yksilöllisiä merkityksiä ja se näyttäytyy myös ikä- ja elämäntilanteidensa. Nuoret punnitsevat hyvinvointiaan eri ulottuvuuksilla ja suhteessa menneeseen ja tulevaan. Hyvinvoinnin eri ulottuvuudet kietoutuvat yhteen ja limittyvät (ks. Bardy 2009). Hyvinvointi näyttäytyy moniulotteisena ja dynaamisena.

Hyvinvoinnin alueellisuuden jäljillä

Tutkimukseni yhtenä keskeisenä lähtökohtana olivat havainnot alueellisen eriytyneen voimistumisesta pääkaupunkiseudulla (esim. Syrjäytymistä ja sosiaalista segregatiota... 1997). Alueellisella eriytyneisellä viitataan asuinalueiden väestörakenteen eriytymiseen, jota tarkastellaan demografista, sosioekonomista ja etnistä eriytyneistä kuvaavien muuttujien avulla (esim. Vilkkama 2011; Helsingin tila ja kehitys 2019). Asuinalueiden sosioekonomista rakennetta kuvataan esimerkiksi koulutustasosta, tulotasosta, työttömyysasteesta ja vieraskielisten osuudesta alueella kertovien muuttujien avulla (esim. Vilkkama ym. 2014). Alueellisen

eriytymisen ja erilaistumisen käsitteitä käytetään usein rinnakkaisina. Erilaistuminen on kuitenkin käsitteenä neutraalimpi kuin eriytyminen ja sillä voidaan viitata myös asuinalueiden positiiviseen erottautumiseen ja profiloitumiseen. Segregaation käsitettä taas käytetään kuvaamaan ei-toivottua tai syventynyttä eriytymistä. (Esim. Bernelius 2013.) Omassa tutkimuksessa en halunnut rajata tarkasteluani koskemaan ainoastaan negatiivista erottautumista ja siksi käytin alueellisen erilaistumisen käsitettä.

Kouluihin ja koulutukseen liittyvät kysymykset ovat olleet vahvasti esillä tutkittaessa alueellista eriytymistä ja asuinalueen vaikutuksia suomalaisnuorten elämässä. Tutkimuksissa on jäljitetty tilasto-, rekisteri- ja arviointiaineistoihin pohjautuen asuinalueen vaikutuksia esimerkiksi nuorten kouluvastaisuuteen, koulutusuriin ja oppimistuloksiin. (Ks. Karvonen & Rahkonen 2002; Kauppinen 2004; Bernelius 2013.) Lasten ja nuorten kohdalla on tarkasteltu aluevaikutuksen lisäksi kouluvaikutusta. Kouluvaikutusten on ajateltu välittävän asuinalueen vaikutuksia erityisesti silloin, kun oppilaat valikoituvat kouluun asuinalueensa perusteella (esim. Bernelius 2013).

Asuinympäristön saamia merkityksiä ja vaikutuksia nuoren elämäkululle on tutkittu myös toisenlaisista näkökulmista ja laadullisia aineistoja hyödyntäen. Näissä tutkimuksissa asuinympäristö on näyttäytynyt mahdollisuuksia tarjoavana ja rajaavana niin kaupungissa kuin maaseudulla (esim. Ollila 2008, Käyhkö 2016). Lähtemisen pakon on sanottu leimavan erityisesti maaseudun nuorten tulevaisuutta (Farrugia 2016; Tuuva-Hongisto ym. 2016), mutta lähteminen on yhdistetty myös kaupunkilaisnuorten hyvän elämän tavoitteluun (ks. Ollila 2008). Toisaalta nuorten elämä on näyttäytynyt liikkuvana, monipaikkaisena ja erityisesti kaupunkiympäristöä laajasti hyödyntävänä (esim. Jovero & Horelli 2002; Ponto 2017). Yhteisyyden kokemusta on pidetty yhtenä keskeisenä hyvinvoinnin osatekijänä (Allardt 1998) ja yhteisöllisyyden on ajateltu olevan tiettyssä määrin tilaan, kuten esimerkiksi asuinalueeseen sitoutunutta (Horelli 1982). Nuorten kohdalla

huolta on kannettu liiallisesta liikkuvuudesta ja paikallisuuden merkityksen vähenemisestä, mutta myös liiallisesta kiinnittymisestä ja kyvyttömyydestä liikkua oman asuinalueen ulkopuolella (esim. Jovero & Horelli 2002).

Omassa tutkimuksessa lähestyin hyvinvoinnin alueellisuutta tarkastelemalla, missä määrin nuoret viittaavat asuinympäristöönsä kertoessaan hyvinvoinnista ja millaiset seikat painottuvat nuorten käsityksissä eri alueilla. Lisäksi tarkastelin, miten nuoret arvioivat asuin ympäristön merkitystä elämäkululle erikseen kysyttäessä. Olin kiinnostunut myös siitä, miten alueellinen kiinnittyminen näyttäytyy nuorten elämässä ja minkä merkityksen se saa osana hyvinvointia. Alueellisen kiinnittymisen käsitteellä viittasin ennen kaikkea siihen, koetaanko asuinalue omaksi ja tunnetaanko yhteenkuuluvuutta muiden alueella asuvien kanssa. Tarkastelin nuorten kiinnittymistä lähi(asuin)-yhteisö- ja kaupunkitasoilla.

Tarkastelin erityyppisillä alueilla tuotettuja aineistoja rinnakkain etsien nuorten käsityksistä yhteneväisyyksiä ja mahdollisia alueellisia erityispiirteitä. Kolmen tutkimusalueen valinnassa käytin apuna Markku Lankisen (2001) Helsingin kaupungin opetusvirastolle laatimaa positiivisen diskriminaation laskentamallia. Mallissa alueiden ominaisuuksia on kuvattu kahdeksan, muun muassa perhetyypistä, asuntokannasta, koulutus- ja tulotasosta sekä työllisyysasteesta kertovan muuttujan avulla. Muuttujien on ajateltu kuvastavan alueellista eriarvoisuutta erityisesti kouluikäisten osalta.

Päästäkseni kiinni hyvinvoinnin alueellisuuden olen aineistoa jäsentäessäni hyödyntänyt Allardt'n hyvinvointimallin ulottuvuuksien rinnalla lähiöiden kehittämisestäkin tuttua jaottelua fyysiseen, toiminnalliseen ja sosiaaliseen ympäristöön (esim. Helsingin lähiöprojekti 1996–1999) sekä tarkastellut erikseen alueellisen kiinnittymisen problematiikkaa.

Nuorten kuvauksissa asuinalueet näyttäytyivät erilaisina, mutta käsitykset hyvinvoinnista muistuttivat kuitenkin toisiaan kaikilla alueilla. Nuoret kertoivat ennen kaikkea kaveri- ja perhesuhteiden sekä koulunkäynnin tärkeydestä eikä

asuinympäristön merkitys korostunut nuorten hyvinvointikäsitteissä. Nuoret kuitenkin tunnistivat aluevaikutusten tutkimuksestakin tuttuja tapoja, joilla asuinalue voi vaikuttaa nuoren elämään esimerkiksi alueen nuorten tai aikuisten antaman mallin kautta, vaikka korostivatkin yksilön vaikutusmahdollisuuksia.

Nuoret tunnistivat myös asuinympäristöihin liittyvät erilaiset mahdollisuudet ja he viittasivat maaseudun niukempiin opiskelu- ja työmahdollisuuksiin. Lähtemisen pakon nuoret yhdistivät nimenomaan maaseutu ympäristöön, mutta muutoin nuoret eivät pyrkineet korostamaan rajaa maaseudun ja kaupungin välillä (vrt. Tuuva-Hongisto 2018, 34). Nuorten elämä näyttäytyi liikkuvana ja kaupunkiympäristöä omaa asuinalueetta laajemmin hyödyntävänä. Suurkaupungin opiskelu- ja työmahdollisuudet olivat heidän ulottuvillaan eikä ”hyvä elämä” edellyttänyt välttämättä lähtemistä.

Hyvä asuinalue määrittyi nuorten käsityksissä yleisten kulttuuristen asumiseen liitettyjen arvostusten mukaiseksi (ks. esim. Kytä ym. 2010). Hyvään asuinalueeseen yhdistettiin rauhallisuus, siisteys, hyvät palvelut ja kulkuyhteydet sekä luonnonläheisyys. Hyvä asuinalue määrittyi pitkälti hyväksi asuinpaikaksi lapsiperheille ja lapsille, kun taas huono asuinalue määrittyi rauhattomaksi, epäsiistiksi, turvattomaksi ja erityisesti lapsille sopimattomaksi. Myös tylyys, tekemisen puute sekä huonot palvelut ja kulkuyhteydet näyttäytyivät huonon asuinalueen ominaisuuksina. Jälkimmäisiä huonon asuinalueen ominaisuuksia nuoret tarkastelivat omasta elämäntilanteestaan käsin.

Nuorten käsitykset kertoivat toiminnallisen ja sosiaalisen ympäristön tärkeydestä nuorelle. Sosiaalinen ympäristö oli vahvasti esillä nuorten käsityksissä, vaikkakin myönteiseen sosiaaliseen ympäristöön viitattiin harvemmin kuin sosiaalisiin ongelmiin. Nuorten käsitykset kertoivat kiinnostavalla tavalla asuinalueiden elämäntilanne- ja elämänvaihesidonnaisuudesta sekä toiveiden kytköksistä elämäntavallisiin valintoihin, mikä vaikuttanee myös siihen, miten alueellinen erilaistuminen näyttäytyy nuorelle.

Tutkimukseni perusteella helsinkiläisnuor-

ten alueellinen kiinnittyminen ja etenkin kiinnittyminen omaan lähi(asuin)yhteisöön oli löyhää. Helsinki sen sijaan toimi kiinnittymiskohteena. Helsinkiläisyys merkitsi nuorille ennen kaikkea suurkaupungin tarjoamia mahdollisuuksia ja se tiivistyi kaupungin keskustaan. Keskusta vaikuttanut nuorille hyvin saavutettavissa eri puolilta kaupunkia. Nuorten kiinnittyminen ei vaihdellut alueittain ja helsinkiläisyyttä pidettiin tärkeänä kaikilla alueilla. Nuoruus näyttäytyi yhtä aikaa paikallistuneelta ja liikkuvaiselta. En yhdistänyt lähi(asuin)yhteisöön kiinnittymisen löyhyyttä hyvinvoinnin puuttumiseen eikä tunnistanut merkkejä nuorten hyvinvointia uhkaavasta omalle asuinalueelle jäähäntämisestä tai kyvyttömyydestä hyödyntää kaupunkitilaa eikä toisaalta juurettomuudesta.

Hyvinvointikäsitteet näyttäytyivät samaan tapaan eri alueilla eivätkä alueelliset reunaehdot määrittäneet nuorten käsityksiä omista mahdollisuuksistaan, minkä yhdistin silloisiin maltillisiin alueellisiin eroihin Helsingissä (esim. Lankinen 1997; Vaattovaara 1998). Nuorten käsityksissä asuinalueet kuitenkin erosivat toisistaan ja olivat myös sisäisesti eriytyneitä. Alueet erosivat nuorten käsityksissä fyysisen, toiminnallisen ja sosiaalisen ympäristön osalta. Yksikään alue ei kuitenkaan vaikuttanut jäävän jälkeen kaupungin muiden alueiden kehityksestä kaikilta osin.

Lopuksi

Hyvinvoinnista keskustellaan usein kuin olisi olemassa yksi yhteisesti jaettu käsitys siitä, mitä hyvinvointi on. Hyvinvointikäsitteistä tai viitekehystä esimerkiksi hyvinvointi-indikaattoreiden taustalla ei välttämättä avata ja indikaattoreiden oletetaan ikään kuin puhuvan puolestaan. Omassa tutkimuksessani tarkastelin nuorten hyvinvointia ja sen alueellisia ulottuvuuksia erilaisten kysymyksenasettelujen, käsitteiden ja aineistojen avulla. Erilaisilla lähestymistavoilla pääsin kiinni hyvinvoinnin eri puoliin. Havaitsin kuinka moniulotteista ja dynaamista hyvinvointiin ja sen alueellisuuteen liittyvä tematiikka on.

Nuorten hyvinvointikäsitteet kertoivat ylei-

semmistä hyvinvointiin liitetyistä arvostuksista, mutta myös siitä, miten nuoret tarkastelivat hyvinvointiaan omasta elämäntilanteestaan käsin. Hyvinvointi muodostuu lukuisista osatekijöistä, joiden merkitys on erilainen eri nuorille, riippuen myös ajasta ja paikasta. Nuoret viittasivat eriarvoisuutta tuottaviin rakenteellisiin tekijöihin, mutta samalla he korostivat omia vaikutusmahdollisuuksiaan. Samaan tapaan kuin nuoret punnitsivat omaa hyvinvointiaan eri ulottuvuuksilla ja osa-alueilla, niin he puntaroivat asuinympäristönsä eri puolia. Alueellisen hyvinvoinnin voikin ajatella muotoutuvan hyvinvoinnin eri osa-alueiden ja asuinympäristön eri puolien välisen punninnan vuorovaikutuksessa.

Hyvinvoinnin alueellisuus osoittautui tutkimuksessani kiinnostavaksi, mutta myös haasteelliseksi tutkittavaksi. Sitä, mikä merkitys asuinympäristöllä on hyvinvoinnille ja miten ympäristö vaikuttaa tuleviin valintoihin ja mahdollisuuksiin, on vaikea tavoittaa. Alueellinen erilaistuminen oli vuosituuhannen vaihteen Helsingissä maltillista. Nuorten käsitykset hyvinvoinnista ja alueellisesta erilaistumisesta tukevat osaltaan tätä näkemystä. Segregaatio näyttäytyikin nuorten käsityksissä tulevaisuuden uhkana. Sittemmin 2010-luvulla alueiden välisten erojen on havaittu lukuisissa tutkimuksissa kasvaneen ja asuinalueiden sosioekonomisen ja etnisen eriytymisen voimistuneen (esim. Vilkkama ym. 2014; Helsingin tila ja kehitys 2019). Nuorten hyvinvoinnin on havaittu polarisoituneen, ja huono-osaisuutta ennakoivat tekijät ovat kasaantuneet myös alueellisesti (esim. Mukana-ohjelman projektisuunnitelma 2019). Kiinnostavaa on se, että nuorten hyvinvointikokemuksissa ei kuitenkaan ole havaittu selkeitä alueellisia eroja eikä nuorten oma kokemus hyvinvoinnista vaikuta tässä mielessä aluesidonnaiselta (Alsuhail & Högnabba 2015).

Jotta nuorten hyvinvointiin ja sen alueellisiin ulottuvuuksiin päästään kiinni, tarvitaan erityyppistä tietoa ja erilaisia käsitteellisiä lähestymistapoja. Tutkimuksessani totean, että ”indikaattorit eivät puhu sellaisenaan, kuten eivät kokemuksetkaan, vaan tarvitaan ennen kaikkea tiedon kontekstualisointia ja laajem-

paa ymmärrystä sekä teoreettisesti virittyntä empiiristä tutkimusta.”

Nuorten hyvinvointia ja alueellista eriytmistä koskevan tiedon tarve on suurta. Tietoa tarvitaan johtamisen tueksi ja palveluiden kehittämiseksi, mikä edellyttää taustalla vaikuttavan hyvinvointikäsitteen tunnistamista ja näkyväksi tekemistä sekä säännöllistä päivittämistä erityisesti nuorten kokemusten ja käsitysten pohjalta (ks. myös Högnabba ym. 2015). Huomio tulisi kohdistaa hyvinvoinnin riskitekijöiden ja vajeiden lisäksi (positiiviseen) hyvinvointiin ja myös ei-mitattavaan hyvinvointiin.

Lähteet

- Aaltonen, Sanna (2012). Elämän umpisolmuja avaa-
massa. Toimijuus ja instituutionaaliset rajat nuorten
siirtymässä. Teoksessa Elina Pekkarinen & Kaisa
Vehkalahti & Sami Myllyniemi (toim.): *Lapsen
ja nuoret instituutioiden kehityksessä. Nuorten eli-
nolot -vuosikirja 2012*. Nuorisotutkimusverkosto/
Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 131. Terveiden
ja hyvinvoinnin laitos. Valtion nuorisosiain neu-
vottelukunta, 180–191.
- Allardt, Erik (1976). *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia*. Juva:
WSOY.
- Allardt, Erik (1998). Hyvinvointitutkimus ja elämän-
politiikka. Teoksessa J.P. Roos & Tommi Hoikkala
(toim.): *Elämänpolitiikka*. Tampere: Gaudeamus,
34–53.
- Alsuhail, Faris & Högnabba, Stina (2015). *Nuorten
terveys- ja hyvinvointierot Helsingin suurpiirien
välillä. Kouluterveyskyselyn tarkastelu paikkatieto-
menetelmin*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen
tutkimuskatsauksia 3.
- Bardy, Marjatta (2009). Hyvinvoinnin ulottuvuudet
– perheen ja yhteiskunnan suhteissa. Teoksessa
Johanna Lammi-Taskula & Sakari Karvonen &
Salme Ahlström (toim.): *Lapsiperheiden hyvin-
vointi 2009*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin
laitos, 226–242.
- Bernelius, Venla (2013). *Eriytyvät kaupunkikoulut.
Helsingin peruskoulujen oppilaspohjan erot, per-
heiden kouluvalinnat ja oppimistuloksiin liittyvät
aluevaikutukset osana kaupungin eriytymiskehi-
tystä*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tut-
kimuksia 1.
- Farrugia, David (2016). The mobility imperative for
rural youth: the structural, symbolic and non-rep-
resentational dimensions of rural youth mobilities.

- Journal of Youth Studies*. Vol. 19, No. 6, 836–851.
- Furlong, Andy & Cartmel, Fred (1997). *Young people and social change. Individualization and risk in late modernity*. Great Britain: Open University Press.
- Gordon, Tuula (2005). Toimijuuden käsitteen dilemmoja. Teoksessa Anneli Meurman-Solin & Ilkka Pyysiäinen (toim.): *Ihmistieteet tänään*. Helsingin yliopiston tutkijakollegium. Tampere: Gaudeamus, 114–130.
- Helsingin lähiöprojekti 1996–1999*. Arvio toiminnasta ja tavoitteiden saavuttamisesta 15.11.1999. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja 4.
- Helsingin tila ja kehitys (2019). Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot. https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisu/pdf/19_06_17_Helsingin%20tila_ ja_ kehitys_2019.pdf (luettu 29.10.2019)
- Horelli, Liisa (1982). *Ympäristöpsykologia*. Espoo: Weilin + Göös.
- Hyvinvointia ja terveyttä kaikille. Helsingin hyvinvointisuunnitelma 2019–2021. Helsingin kaupunki. <https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/Helsinki/hyhte/hyvinvointia-ja-terveytta-kaikille.pdf> (luettu 5.1.2021)
- Högnabba, Stina & Mattila, Pirjo & Ranto, Sanna & Kortelainen, Jeremias (2015). *Katsaus helsinkiläisnuorten hyvinvointiin 2015*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen työpapereita 3.
- Jovero, Sari & Horelli, Liisa (2002). *Nuoret ja paikallisuuden merkitys? Nuorten ympäristösuhteen tarkastelua Vantaan Koivukylä-Havukosken alueella*. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B 84.
- Karvonen, Sakari & Rahkonen, Ossi (2002). Kuka vastustaa koulutusta? Kouluvastaisuuden alueelliset erot Helsingissä. *Yhteiskuntapolitiikka* 67:4, 324–332.
- Kauppinen, Timo M. (2004). *Asuinalueen ja perhetaustan vaikutukset helsinkiläisnuorten keskiasteen tutkintojen suorittamiseen*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 6.
- Kestilä, Laura & Karvonen, Sakari & Parikka, Suvi & Seppänen, Johanna & Haapakorva, Pasi & Sutela, Elina (2019). Nuorten hyvinvoinnin erot. Teoksessa Kestilä, Laura & Karvonen, Sakari (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2018*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 120–142.
- Kyttä, Marketta & Pahkasalo, Katariina & Vaattovaara, Mari (2010). Asuminen – eletty unelma. Teoksessa Anneli Juntto (toim.): *Asumisen unelmat ja arki. Suomalainen asuminen muutoksessa*. Tallinna: Gaudeamus. Helsinki University Press, 91–120.
- Käyhkö, Mari (2016). Kotoa pois pakotetut? Syrjäseutujen nuorten toiselle asteelle siirtyminen ja koulutuksen alueellinen eriarvoisuus. Teoksessa Päivi Armila & Terhi Halonen & Mari Käyhkö (toim.): *Reunamerkitöjä hylkysyrjästä. Nuorten elämäntaameja ja tulevaisuudenkuvia harvaanasutulla maaseudulla*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 178, 74–96.
- Lankinen, Markku (1997). Asumisen ja segregaatoinnilla ja kehityssuunnat. Teoksessa Kaarin Taipale & Harry Schulman (toim.): *Koti Helsingissä. Uraanin asumisen tulevaisuus*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 171–197.
- Lankinen, Markku (2001). *Positiivinen diskriminaatio – mitä se on?* Helsingin kaupungin tietokeskuksen keskustelualoitteita 2.
- Luopa, Pauliina & Kivimäki, Hanne & Matikka, Anni & Vilki, Suvi & Jokela, Juha & Laukkarinen, Essi & Paananen, Reija (2014). *Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000–2013*. Kouluterveyskyselyn tulokset. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 25.
- Lähiöohjelma 2020–2022. Hyvinvoivat, vetovoimaiset lähiöt. Ympäristöministeriö. <https://ym.fi/lahtioiden-kehittaminen> (luettu 7.1.2021)
- Maailman toimivin kaupunki (2018). Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021. <https://www.hel.fi/static/helsinki/kaupunkistrategia/kaupunkistrategia-2017-2021.pdf> (luettu 3.1.2021)
- Mukana-ohjelman projektisuunnitelma (2019). Helsingin kaupunki. <https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/Helsinki/syrjaytyminen/mukanaohjelma.pdf> (luettu 5.1.2020)
- Määttä, Suvi (2019). *Kouluterveyskysely 2019. Katsaus Helsingin tuloksiin*. Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot. Tilastoja 13.
- Nuorten hyvinvointi-indikaattorit. Valtion nuorisoneuvosto. <https://indikaattorit.tietoanuorista.fi/> (luettu 27.12.2019)
- Nuorten hyvinvointikertomus. Helsingin kaupunki. <http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/> (luettu 18.12.2018)
- Ollila, Anne K. (2008). *Kerrottu tulevaisuus. Alueet ja nuoret, menestys ja marginaalit*. Tampere: Lapin yliopistokustannus. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 85.
- Poikolainen, Jaana (2014). *Lasten positiivisen hyvinvoinnin tutkimus – metodologisia huomioita*. Nuorisotutkimus 32:2, 3–22.
- Ponto, Heli (2017). *Young people's everyday lives in the city: living and experiencing daily places*. University of Helsinki. Department of Geosciences and Geography A 52.
- Ristikari, Tiina & Törmäkangas, Liisa & Lappi, Aino & Haapakorva, Pasi & Kiilakoski, Tomi & Merikukka, Marko & Hautakoski, Ari & Pekkarinen, Elina & Gissler, Mika (2016). *Suomi nuorten kasvuympäristönä. 25 vuoden seuranta vuonna 1987 Suomessa*

- syntyneistä nuorista aikuisista*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 101.
- Saari, Juho (2011). Johdanto. Teoksessa Juho Saari (toim.): *Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta*. Vilna: Gaudeamus. University Press, 9–29.
- Simonen, Jenni (2019). ”Mä koitan itse selviytyä kaikesta”. *Tutkimus työn ja koulutuksen ulkopuolella olevista nuorista*. Turku: e2 Tutkimus.
- Syrjäytymistä ja sosiaalista segregaatiota selvittäneen työryhmän mietintö* (1997). Helsingin kaupunginkanslian julkaisusarja A 15.
- Turtiainen, Pirjo (2020). *Nuorten hyvinvointi alueellisen erilaistumisen näkökulmasta*. Helsingin yliopisto Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja 162.
- Tuuva-Hongisto, Sari (2018). Kotona, maalla, syrjässä. *Syrjäkylänuorten haaveita kotiseudulle jäämisestä*. *Nuorisotutkimus* 36:3, 23–37.
- Tuuva-Hongisto, Sari & Pöysä, Ville & Armila, Päivi (2016). *Syrjäkylänuoret – unohdetut kuntalaiset? Kunnallissalan kehittämissäätöön Tutkimusjulkaisusarjan julkaisu nro 99*.
- Vaarama, Marja & Moisio, Pasi & Karvonen, Sakari (2010). Johdanto. Teoksessa Marja Vaarama & Pasi Moisio & Sakari Karvonen (toim.): *Suomalaisten hyvinvointi 2010*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 10–18.
- Vaattovaara, Mari (1998). *Pääkaupunkiseudun sosiaalinen erilaistuminen. Ympäristö ja alueellisuus*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 7.
- Vilkama, Katja (2011). *Yhteinen kaupunki, eriytyvät kaupunginosat? Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2.
- Vilkama, Katja & Lönnqvist, Henrik & Väliniemi-Laurson, Jenni & Tuominen, Martti (2014). *Erilaistuva pääkaupunkiseutu*. Sosioekonomiset erot alueittain 2001–2012. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1.
- VN (2019). *Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta*. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Valtioneuvoston julkaisuja 31.
- VN (2021). *Lapset, nuoret ja koronavirüs. Lapsistrategian koronatyöryhmän arvio ja esitykset lapsen oikeuksien toteuttamiseksi*. Valtioneuvoston julkaisuja 2.